

Met de Omgevingswet naar de Energietransitie: *Een studie in de regio IJsseldelta*



Auteur: Steijn van der Zwaag

Studentnummer: S2146738

Datum: 18-01-2016

Bachelorscriptie: BSc Technische Planologie

Universiteit: Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit: Ruimtelijke Wetenschappen

Begeleider: Dr. F.M.G. Van Kann

Samenvatting

Problemen door klimaatverandering zitten op hun hoogtepunt. Daarom is een verandering van het gebruik van fossiele brandstoffen naar het gebruik van duurzame energie van essentieel belang. Er wordt veel geïnvesteerd in de energietransitie van een fossiel energiesysteem naar een duurzaam energiesysteem. Maar er heerst in Nederland een zeer sterk fossiel energieregime, wat dit voor ons land een lastige transitie maakt. Daarbij heeft Nederland een grote achterstand op de rest van Europa. Er is dus werk aan de winkel. De nieuwe Omgevingswet, die in 2018 van kracht moet zijn, wordt ons nieuwe wettelijke kader voor de ruimtelijke ordening. Het is van belang dat deze nieuwe wet goed afgestemd is op de energietransitie. Immers zonder goed afgestemd beleid in de ruimtelijke ordening op duurzaam energiebeleid zal er geen energietransitie plaatsvinden. In dit onderzoek wordt er geprobeerd antwoord te geven op de hoofdvraag: *“wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie, bestudeerd in de regio IJsseldelta?”*.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is een casestudie gedaan in de regio IJsseldelta. Uit de resultaten blijkt dat de regio IJsseldelta, op provinciaal niveau, voorloopt en op gemeentelijk niveau enigszins achterloopt in het ontvouwen van de Omgevingswet. Daarbij kan de Omgevingswet voor veel ontwikkelingsruimte kan zorgen voor innovaties in de energietransitie op financiële, institutionele, mentale en vooral op juridische wijze. Deze ontwikkelingsruimte voor innovaties is essentieel voor het slagen van de energietransitie. Maar of de Omgevingswet daadwerkelijk voor een versnelde energietransitie zal zorgen valt nog te bezien. De wet moet nog vele procedures en veranderingen ondergaan voordat het volledig geïmplementeerd is. De eerste stappen richting de energietransitie zijn gemaakt, maar er moet nog veel gebeuren. Het belangrijkste is misschien wel dat de gedeelde ambities, denkbeelden en visie en daarmee de ‘mindset’ in alle lagen van de maatschappij klaar lijkt te zijn voor dé Energietransitie.

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2. Probleemstelling.....	5
1.3 Opbouw van het onderzoek	7
2. Theoretisch kader	8
2.1. Transities	8
2.2. Transitie management	10
2.3. Theoretische benadering onderzoek	12
2.4. Conceptueel model	13
3. Methodologie	13
3.1. Dataverzameling literatuur	13
3.3. Interviews.....	14
3.4. Case: regio IJsseldelta.....	16
4. Resultaten en discussie	17
4.1. Energietransitie in de regio IJsseldelta.....	17
4.2. Sturing van de energietransitie in de regio IJsseldelta.....	18
4.5. Slot.....	23
5. Conclusies en aanbevelingen	25
5.1. De regio IJsseldelta op voorsprong?.....	25
5.2. De gemeente loopt (nog) achter, de provincie voorop.....	25
5.3. Aanbevelingen.....	26
Literatuur.....	27
Bijlagen	30
Interviewgide.....	30

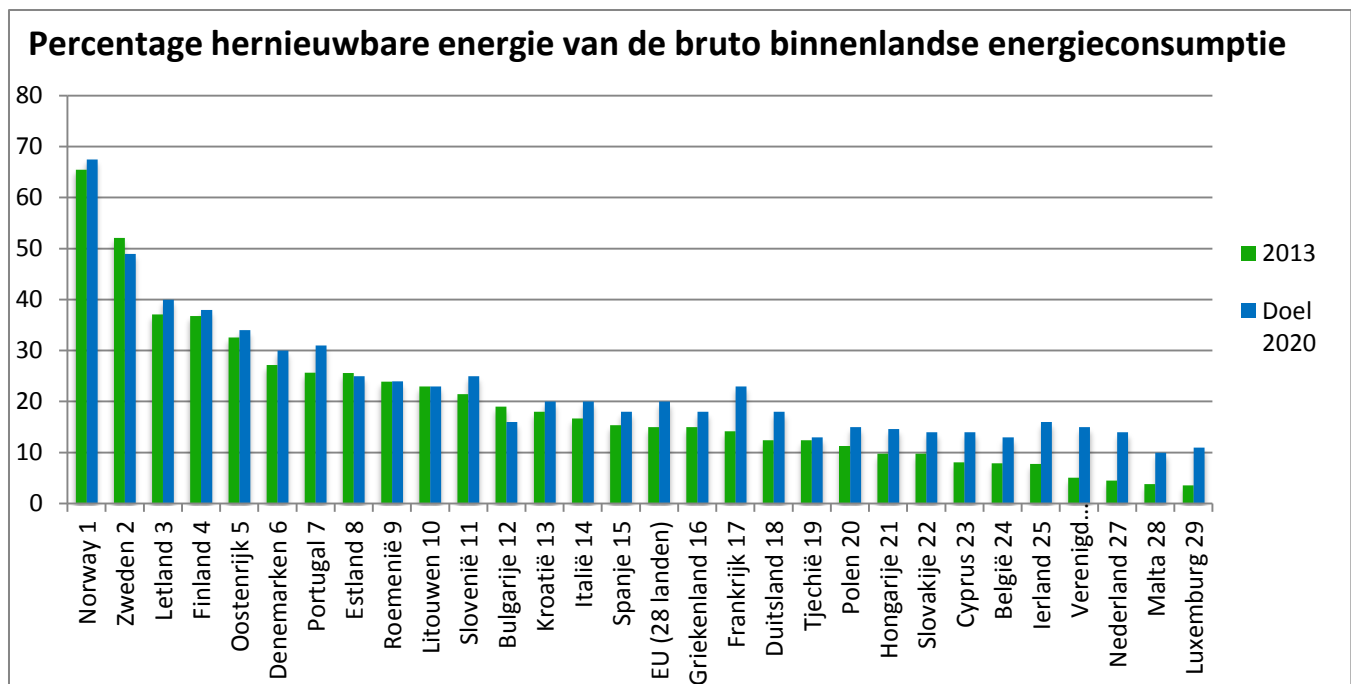
1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Duurzaamheid, klimaatverandering en groener leven. Termen die steeds vaker in de krantenkoppen verschijnen. Uitputting van fossiele brandstoffen en ook de klimaatverandering door het versterkt broeikaseffect zijn zorgelijke trends van de afgelopen jaren. De uitstoot van broeikasgassen hebben een hoogtepunt bereikt. Het gevolg is toenemende temperatuur van de atmosfeer, de temperatuur van water neemt toe, ijskappen smelten en door uitzetting stijgt het zeeniveau al jaren (IPCC, 2014 p2). Deze klimaatverandering heeft wereldwijd impact op mens en natuur. Voor Nederland zijn deze risico's *zorgdragend*. Door o.a. de hoge bevolkingsdichtheid, het intensieve landgebruik en de lage ligging is een groot deel van het land kwetsbaar voor overstromingen. Daarnaast zullen bij elektriciteitscentrales koelwaterproblemen ontstaan in tijden van lage afvoeren en hoge temperaturen (KNMI & PBL, 2015 p43). Het Nationaal Milieubeleidsplan 4 stelt dan ook, dat klimaatverandering en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen een bedreiging vormen voor mens, plant en dier (VROM, 2001).

Deze negatieve trends heeft de EU ertoe gezet de Richtlijn 2009/28/EG op te stellen voor duurzame energie. Hierin is aangegeven dat, voor het aandeel hernieuwbare energie in 2020, 20% als streefcijfer binnen de EU haalbaar moet zijn. Dit is vervolgens in maart 2007 door de Europese Raad als bindend streefcijfer onderschreven (EU, 2009 p17). Als lidstaat van de EU heeft Nederland de verplichting gekregen om een nationaal actieplan op te stellen om aan de Richtlijn 2009/28/EG te kunnen voldoen. In dit Nationaal Actieplan (Rijksoverheid, 2010 p7) is het doel aangegeven om in 2020 het aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 14% te brengen. Binnen de EU heeft Nederland een van de laagste percentages in het aandeel hernieuwbare energie, slechts 4,5% (Eurostat, 2015). Alleen in Malta en Luxemburg liggen de percentages lager. Daarnaast is het verschil tussen het aandeel duurzame energie in 2013 en het doel in 2020 voor Nederland 9,5%. Dat is een relatief groot verschil tussen de huidige situatie en het beoogde doel in 2020 in vergelijking tot andere landen van de EU (figuur 1).

Er is dus werk aan de winkel voor Nederland. Een verandering naar een duurzaam energiesysteem gaat niet zonder goed afgestemd ruimtelijk beleid. Een aankomende beleidsverandering is de Omgevingswet, die in 2018 van kracht moet zijn. Het huidige omgevingsrecht kent in totaal meer dan zestig wetten, meer dan honderd amvb's en honderden ministeriële regelingen. Dit zorgt voor een complex geheel van wetten en regelingen binnen het huidige omgevingsrecht wat leidt tot onduidelijkheid voor overheden, bedrijven en burgers. Dit moet makkelijker kunnen. Daarom is er naar een oplossing gezocht voor het vereenvoudigen van deze wetten en regelingen. Daaruit is de nieuwe Omgevingswet ontstaan die alle wetten sterk zal gaan vereenvoudigen en deze zal bundelen tot één geheel aan omgevingsrecht. Onderzoek heeft al aangetoond dat 10% van de totale plankosten bespaard kunnen worden met dit efficiëntere systeem (IenM, 2011 p1-2).



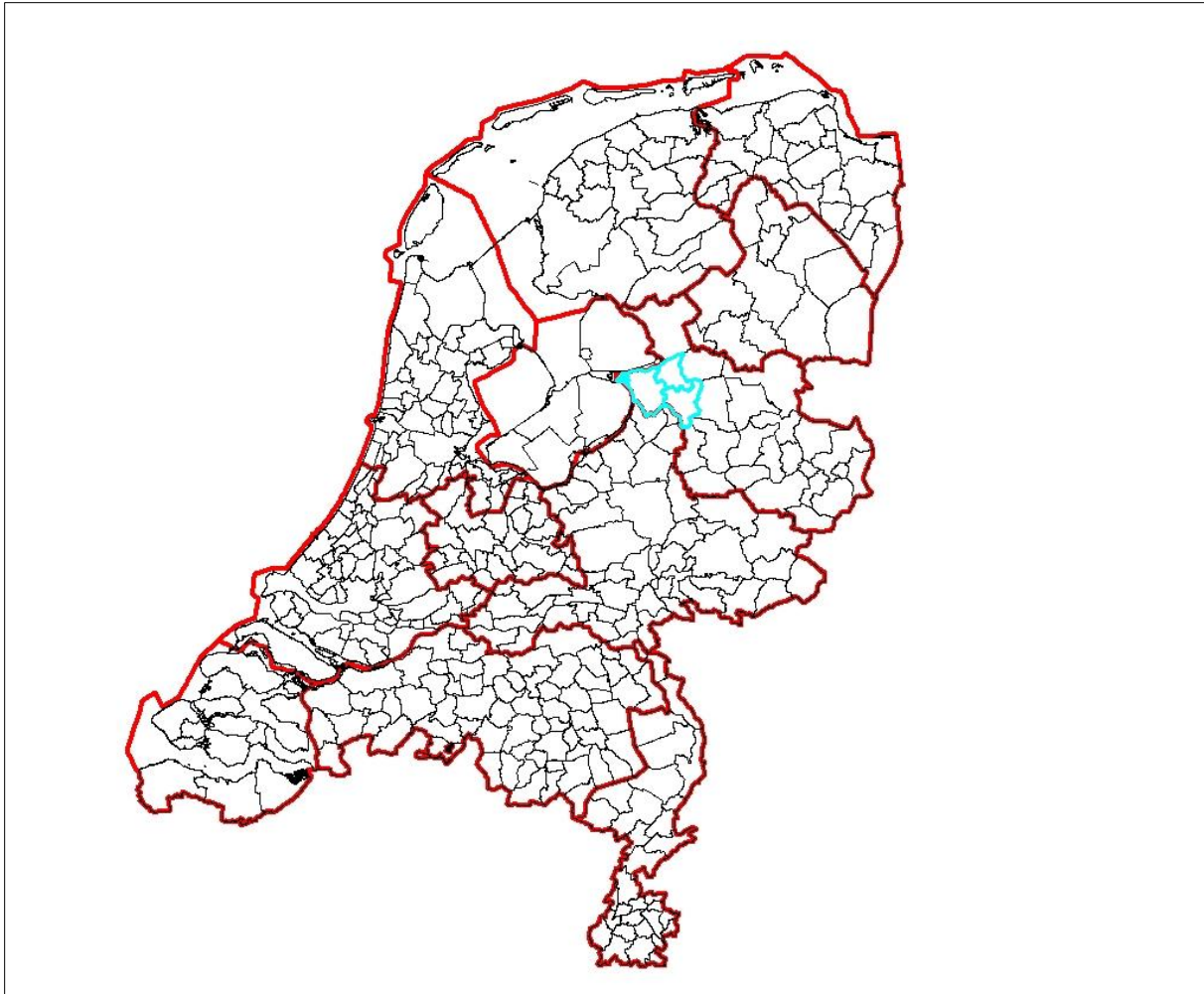
Figuur 1: Huidig & doel aandeel hernieuwbare energie Europese Unie (EuroStat, 2015).

Wat ligt er ten grondslag aan de discussie over duurzame energie in relatie tot ruimtelijke ordening?

Door klimaatverandering ontstaan, zoals eerder aangegeven, vele risico's. Voor Nederland kan dit grote gevolgen hebben door o.a. de lage ligging. Om dit tegen te gaan moet de wereld, Europa en Nederland zich richten op duurzame energie. Nederland heeft als streefcijfer 14% hernieuwbare energie vastgelegd in het Nationaal Actieplan (Rijksoverheid, 2010). Maar Nederland heeft een grote achterstand op de rest van Europa (Tabel 1.1). Daarnaast leidt de complexiteit van het huidige omgevingsrecht tot onduidelijkheid in ruimtelijke projecten als de energietransitie. (IenM, 2011 p1) Het omgevingsrecht gebundeld tot de nieuwe Omgevingswet zal het nieuwe kader voor ruimtelijk beleid in Nederland vormen. Dus ook voor het energiebeleid. Hieruit ontstaat de vraag: Is deze verandering in omgevingsrecht een positieve beleidsverandering t.b.v. duurzame energie in het Nederlandse of niet?

1.2. Probleemstelling

Dit onderzoek is gericht op de case van de regio IJsseldelta. De regio IJsseldelta bestaat uit de gemeenten Zwolle, Kampen en Zwartewaterland en ligt in de provincie Overijssel. De regio heeft zijn naam uit navolging van het Nationaal Landschap IJsseldelta, dat één van de 20 nationale landschappen in Nederland is. De begrenzing hiervan is vastgesteld in de Nota Ruimte (EZ et al, 2006 p30 & p134). In figuur 2 is de begrenzing van het gebied in het blauw weergegeven.



Figuur 2: Regio IJsseldelta (Kadaster, 2015).

Vanwege de grote achterstand van Nederland op de rest van Europa en het grote verschil tussen de huidige situatie en de beoogde doelstelling in 2020 is het van belang inzicht te werven in de mogelijke werking van de nieuwe Omgevingswet op de energietransitie. De verandering in het omgevingsrecht zou het proces van de energietransitie moeten bevorderen. Of dit daadwerkelijk het geval is, wordt onderzocht in de regio IJsseldelta.

De provincie Overijssel en de gemeente Zwolle zijn daarvoor in dit onderzoek met elkaar vergeleken om inzicht te verwerven in de potentiële werking van Omgevingswet op de energietransitie in de regio IJsseldelta. Uit de verschillen tussen beide overheidslagen kunnen conclusies getrokken worden over de mogelijke uitwerking op gemeentelijk en provinciaal niveau in de regio IJsseldelta en wellicht ook voor de rest van Nederland. De keuze voor de regio IJsseldelta is ontstaan door de verwachting dat de meeste informatie over de potentiële werking van de Omgevingswet op provinciaal niveau beschikbaar is in de provincie Overijssel en op gemeentelijke niveau in de gemeente Zwolle. Deze verwachting volgt uit de voortrekkersrol van de provincie Overijssel in het ontvouwen van de Omgevingswet (Milieufocus, 2015). Voor deze voortrekkersrol heeft de provincie Overijssel op 10-12-2015 een nominatie voor de 'Eenvoudig Beter Trofee' in ontvangst mogen nemen (Rijksoverheid, 2015). Daarnaast heeft de gemeente Zwolle naar de verwachting het meest nauw contact heeft met de provincie Overijssel vanwege de rol van de stad Zwolle als hoofdstad van de provincie.

Met deze doelstelling is geprobeerd de volgende hoofdvraag in dit onderzoek te beantwoorden *“wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie, bestudeerd in de regio IJsseldelta?”*. Uit de doelstelling en de vraagstelling van hiervoor volgen de volgende deelvragen. De eerste deelvraag is *“wat ligt er aan ten grondslag aan de discussie over duurzame energie in relatie tot ruimtelijke ordening?”*. Deze vraag wordt in de inleiding al wordt beantwoord. De tweede deelvraag in dit onderzoek is *“Wat is de theoretische benadering van de energietransitie?”*. Op deze deelvraag wordt in het volgende hoofdstuk, het theoretisch kader antwoord gegeven. De derde en laatste deelvraag is *“wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie in de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle?”*. Op deze vraag wordt in het hoofdstuk ‘resultaten en discussie’ antwoord gegeven.

1.3 Opbouw van het onderzoek

In het volgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader van het onderwerp en de bijbehorende begrippen van dit onderzoek beschreven. Allereerst wordt aan de hand van wetenschappelijke literatuur het begrip transitie uitgelegd en zal worden uitgelegd hoe sturing van transities en de energietransitie plaatsvindt. In datzelfde hoofdstuk wordt vervolgens een benadering van het wetenschappelijke kader naar de onderzoeksopzet beschreven en het bijbehorende conceptuele model gegeven. In het derde hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek besproken. Hier wordt uitgelegd wat de strategie van het onderzoek is en hoe de data hiervoor verkregen is. In het vierde hoofdstuk worden de resultaten gegeven uit de analyse van de interviews en de beleidsdocumenten en zullen de resultaten bediscussieerd worden aan de hand van het theoretisch kader. In het laatste hoofdstuk zullen de conclusies uit het onderzoek worden gegeven en worden er aanbevelingen gedaan voor een eventueel vervolgonderzoek.

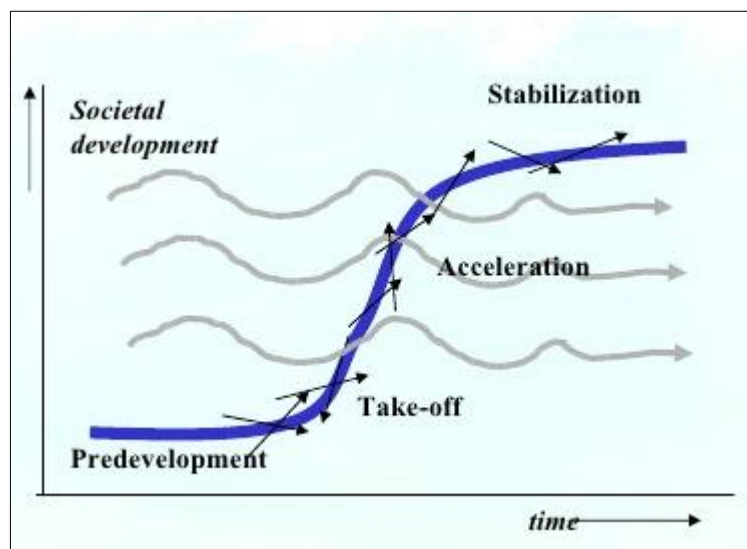
2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van bestaande wetenschappelijke literatuur de vraag “*Wat is de theoretische benadering van de energietransitie?*” beantwoord.

2.1. Transitities

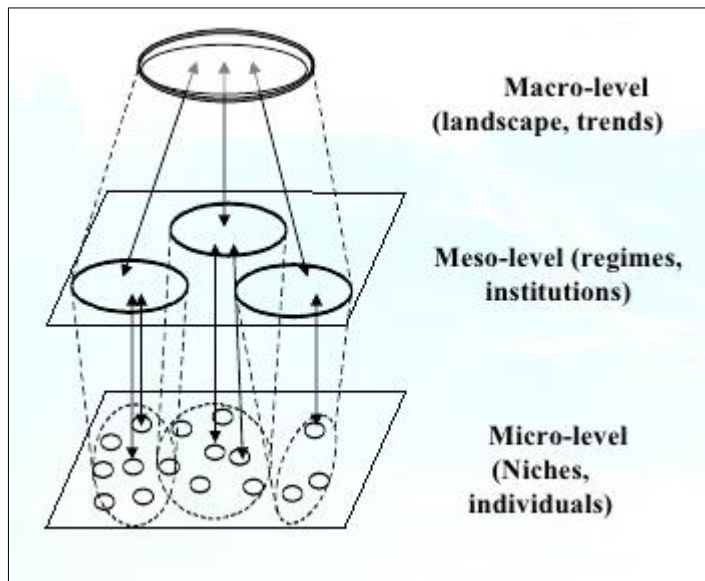
Om te weten wat de energietransitie inhoudt, moeten we eerst weten wat transitities inhouden en hoe deze zich gedragen. Een transitie is door Rotmans (2012 p236) als volgt omschreven: “*een ingrijpende, onomkeerbare verandering van de samenleving*”. Dit kan gaan van wetten en regels tot omgangsvormen en denkbeelden die de samenleving bepalen. Omdat er vanuit een invalshoek van de complexe systeemkunde uitgegaan wordt door Rotmans & Loorbach(2009, in Rotmans, 2012 p236) definiëren zij een transitie daarom als volgt: “*Vanuit die invalshoek definiëren wij een transitie als een fundamentele verandering in de structuur, cultuur en werkwijze van een maatschappelijk systeem*”. Systemen worden in deze definitie gezien als een publiek stelsel, zoals de Rijksoverheid, maar ook als provincie of gemeente. Structuur is de economische, institutionele en ruimtelijke of fysieke inrichting van een systeem. Daarbij wordt cultuur gezien als het geheel aan gedeelde denkbeelden en waarden. Tot slot worden de werkwijzen gezien als regels en gedrag. Systemen zijn vanzelfsprekend door de mens gecreëerd en die bepalen weer de grenzen van het handelen van de mens. Deze systemen en de mens veranderen voortdurend, waardoor er een dynamische wisselwerking ontstaat. Transities gaan over deze dynamische wisselwerking tussen mens en systeem (Rotmans, 2012).

Om transities beter te begrijpen zijn een aantal concepten ontwikkeld. Het eerste concept is het multi-fase-concept van Asselt, van et al.(2000, in Rotmans, 2012). Dit concept laat zien dat transities over een periode van twee generaties, 50 jaar volgens een S-curve verlopen (figuur 3). Er zijn vier fases te onderscheiden. In de eerste fase, de voorbereidingsfase, is weinig verandering te zien maar hier wordt veel geëxperimenteerd. In de tweede fase, de kantelfase, komt het veranderingsproces op gang en begint het systeem te veranderen. In de derde fase, de versnellingsfase, vinden zichtbare veranderingen plaats op verschillende gebieden en niveaus die elkaar versterken. Het effect wordt in deze fase onomkeerbaar. In de laatste fase, de stabilisatiefase, nemen de veranderingen af en vormt zich een nieuw dynamisch evenwicht (Rotmans, 2012). Hiernaast is het multi-fase-concept nog eens weergegeven.



Figuur 3: Multi-fase-concept (Van Asselt et al., 2000).

Het tweede concept is een variant van Rotmans & Loorbach (2010, in Rotmans, 2012) op het multi-level-concept van Rip & Kemp (1998, in Rotmans, 2012), welke door Geels (2002, in Rotmans, 2012) doorontwikkeld is (Figuur 4). In dit concept onderscheiden Rotmans & Loorbach (2010, in Rotmans, 2012) drie functionele schaalniveaus die de relaties tussen actoren, innovaties en trends representeren. Op *macroniveau* spelen trage dynamiek en autonome ontwikkelingen zoals klimaatverandering. Op *mesoniveau* spelen regimes, de dominante structuren van groepen actoren. Hier bevindt zich de meeste weerstand voor een transitie omdat zij grotendeels hun eigen belang nastreven. Op *microniveau* spelen niches, de nieuwe experimenten en ideeën die kunnen leiden tot innovaties die het systeem kunnen dwingen tot verandering. Niches kunnen ook ontstaan binnen het regime (Rotmans, 2012).



Figuur 4: Multi-level-concept (Geels, 2002).

Deze niches zijn de *bottom-up* ontwikkelingen in onze samenleving en zijn essentieel in transities. Wanneer deze niches doorbreken in het regime ontstaan een niche-regimes en belandt de transitie in de kantelfase, de kritieke fase. Als daarna het regime dusdanig afzwakt en toegeeft aan verandering, omdat bijvoorbeeld de waarde van verandering wordt ingezien, belandt de transitie in de versnellingsfase en wordt de transitie onomkeerbaar. Daarna zal in de stabilisatiefase een nieuw dynamisch evenwicht ontstaan en zal de transitie succesvol zijn. Hier zullen niches en niches-regimes het nieuwe regime vormen en zullen er langzaam nieuwe niches vormen (Rotmans, 2012).

De energietransitie wordt aangeduid als de transitie van een fossiel naar duurzaam energiesysteem. Rotmans(2012) beschrijft het daarop als een transitie naar een CO₂-vrije samenleving en een transitie van lineaire naar gesloten kringlopen. In Nederland heerst een zeer sterk fossiel energieregime. Hier is jaren in geïnvesteerd en het is zeer belangrijke inkomstenbron. Aardgas levert meer dan 10 miljard euro op per jaar op. Daarbij zijn wetten en regels van de afgelopen jaren op dit regime aangepast. Dit maakt de energietransitie in Nederland een lastige transitie (Rotmans, 2012). Andere landen zijn bezig met deze transitie maar worstelen nog met de manier waarop deze gestuurd moet worden (Kemp & Loorbach, 2005 p1).

Het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu(2001), inmiddels het ministerie van Infrastructuur en Milieu stelde in 2001 het vierde Nationaal Milieubeleidsplan(NMP4) op. Hierin kreeg de term transitie een centrale plek. In het NMP4 wordt aangegeven dat klimaatverandering niet opgelost kan worden door het beleid te intensiveren. In plaats daarvan moeten er innovatieve veranderingen worden aangebracht aan de maatschappelijke systemen. Transities zijn nodig om de aanhoudende maatschappelijke problemen op te lossen, zoals klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en overexploitatie. Het NMP4 vermeldt dat deze problemen inherent zijn aan de problemen van productie en consumptie binnen systemen. De oplossing ligt daarom in het creëren

van nieuwe systemen of het veranderen van bestaande systemen (Kemp & Loorbach, 2005). Het idee van systeeminnovatie op de lange termijn werd de nieuwe focus in het energiebeleid in het NMP4(2001). Daarbij wordt in 'The Energy Report' van het Ministerie van Economische Zaken(2005, p52) het belang van systeeminnovaties op de lange termijn benadrukt. Het energiebeleid houdt zich sindsdien meer bezig met de ontwikkelingspaden dan de uitkomsten. Dit bracht het vermogen om transformatieprocessen van de maatschappij te sturen of managen onder de aandacht. In een door het NMP4-team opgedragen onderzoek, uitgevoerd door de wetenschappers Jan Rotmans en René Kemp zijn de mogelijkheden voor transitiesturing of transitie management verder onderzocht.

2.2. Transitie management

De theorie van transitie management paste in de visie op de energietransitie van het Ministerie van Economische Zaken in 2001 (Kemp & Loorbach, 2005 p3). Vanuit die visie van het Ministerie van Economische Zaken wordt in Nederland transitie management toegepast in de energietransitie. Transitie management zou om moeten gaan met de zes sturingsproblemen geïdentificeerd door Kemp et al.(2007). In het artikel van Kemp et al.(2007) worden deze problemen van sturing beschreven. Allereerst is dat het probleem van dubbelzinnigheid van doelen. Maatschappelijke problemen als klimaatverandering worden gekenmerkt door onenigheid in doelen en betekenis. Velen hebben verschillende perspectieven over wat de beste oplossing voor een maatschappelijk probleem zou moeten zijn. Het tweede probleem is het probleem van onzekerheid over lange termijneffecten. Dit probleem wordt veroorzaakt door beperkte kennis in de oorzaak-gevolg relaties op de lange termijn, zoals bijvoorbeeld de kennis over maatschappelijke ontwikkelingen. Het derde probleem is het probleem van verdeling van macht en controle, of decentralisatie. Door decentralisatie wordt vanuit verschillende overheidsniveaus macht uitgeoefend, die weer verschillende belangen hebben. Op de lagere niveaus van de overheid ligt het belang meer op de korte termijn in plaats van op de lange termijn. Dit botst vaak met visies van hogere overheidslagen. Het vierde probleem is het probleem van kortzichtige politiek. De politiek denkt vaak op de korte termijn omdat ze hun eigen belang na te streven. Op die manier zien zij het belang van een fundamentele verandering op de lange termijn over het hoofd. Het vijfde probleem is de onduidelijkheid voor beleidsmakers welke acties de korte termijn genomen moeten worden om een verandering op de lange termijn te laten plaatsvinden. Het laatste en het zesde probleem is het probleem van 'lock-in'. Door het vasthouden aan oude oplossingen en visies kan er te lang aan het niet meest optimale nieuwe beleid vastgehouden worden. Zo wordt een beleidsverandering toepassen steeds moeilijker (Kemp et al., 2007 p316-319).

Transitie management is een concept dat gebaseerd is op het sturen van transities op een reflectieve manier. De belangrijkste elementen zijn anticipatie, leren en adaptie. Transitie management komt het best tot zijn recht door het gebruik te maken van de combinatie van 'bottom-up' ontwikkelingen en 'top-down' visies (Loorbach, 2007). Voor het sturen van deze combinatie is moet er geanticipeerd kunnen worden op de steeds veranderende dynamiek tussen deze ontwikkelingen en visies. Daarom is het van groot belang de sturing regelmatig aan te passen op nieuwe inzichten (Rotmans, 2012). Zo bouwt transitie management voort op lopende transities en kan er systematisch gereflecteerd worden op de toekomstige trajecten van een transitie (Loorbach, 2007). In het belang van het regelmatig aanpassen van sturing moeten de doelen die gesteld worden flexibel en aanpasbaar zijn (Rotmans, 2012).

Kiezen voor een oplossing voor transitie is zeer complex. Daarom wordt er gebruikt gemaakt van experimenten, of *'transition experiments'* beschreven in Kern & Smith (2008). Deze experimenten kun je zien als manieren van toepassing van beleid in de vorm van wetten, regels of het toekennen van bijvoorbeeld subsidie. Op basis van *'trial & error'* zullen de beste opties overleven waarna deze worden opgeschaald (Rotmans, 2012). Transitie management wordt daarom ook wel gezien als een Darwinistische benadering. Door variatie en selectie op de markt zullen de meest belovende niches, de koplopers op de markt naar voren komen. Daar zal dan weer verder in geïnvesteerd worden (Kemp, 2010). Zo worden ook tegelijk meerdere ontwikkelingspaden verkent en wordt 'lock-in' voorkomen. (Kemp & Loorbach, 2005 p18). Het is wel van groot belang is om een gedeelde visie en een gedeeld doel te hebben op het macro-, meso- en microniveau van een maatschappelijk systeem. Zonder integraal te denken en te sturen in binnen het systeem is het onmogelijk dat niches en regimes elkaar versterken wat een transitie niet ten goede komt (Loorbach, 2007; Rotmans, 2012).

Als we dit naar de praktijk vertalen is het van belang dat er ruimte voor ontwikkeling wordt gegeven aan niches op micro én op mesoniveau. Deze innovatieruimte kan door transitie management op verschillende manieren worden gefaciliteerd. Ten eerste kan dat op juridische wijze door bijvoorbeeld innovatieve contractvormen of door het verlenen van vergunningen. Ten tweede kan dat op financiële wijze door bijvoorbeeld subsidiëring van innovatieve projecten. Ten derde kan dat op mentale wijze. Dit gebeurt door bijvoorbeeld een prijsuitreiking aan voorlopers. Als laatste kan dat op institutionele wijze door bijvoorbeeld door het vormen van coalities met niches (Rotmans, 2012 p 15).

Daartegenover wordt er ook kritiek geleverd op transitie management in de Nederlandse energietransitie. Ten eerste geven Kemp et al. (2007 p328) hun twijfels aan in hun conclusie over de werking van transitie management in de energietransitie: *"Whether a radical change in the energy system will be achieved through transition management remains to be seen"*. Daarnaast is het succes van transitie management afhankelijk van het gebruik van de juiste instrumenten op het juiste tijdstip. Dit is een cruciale fase in de energietransitie (Kemp et al, 2007; Rotmans, 2012). Zo maakte de Rijksoverheid in 2012 een fout door het inzetten van een instrument op het verkeerde tijdstip. Voor zonnepanelen was in 1992 nog geen subsidie beschikbaar en bevond de energietransitie zich nog in de ontwikkelingsfase. Door het gebrek aan subsidie ontstonden collectieven om zonnepanelen op grote schaal in te kopen. Mede door deze niches kwam de transitie in de overgangsfase. Maar op het gegeven moment stelde de Rijksoverheid subsidie in. Hier werden collectieve inkooporganisaties de dupe van, want niemand kocht meer zonnepanelen via de organisaties (Rotmans, 2012 p14). Dit zorgde eerder voor een vertraging dan versnelling van de energietransitie. Daarbij vinden Howlett & Kern (2009 p403) dat het Nederlandse energiebeleid nog steeds averechts werkt door het gebruik van inconsistente instrumenten voor het geven *incentives* en *disincentives* voor het gebruik van duurzame energie. Bijvoorbeeld zoals in het voorbeeld van Rotmans. Daarbij stellen Kern & Smith (2008 p4101-4102) dat door dominantie van de huidige regime het risico bestaat dat er aan het oude energiebeleid vastgeklampt blijft worden. Die dominantie heeft volgens hen de ruimte voor transitie experimenten beperkt. Dit kan leiden tot 'Lock-in' en heeft de energietransitie zeer waarschijnlijk vertraagd. Kern & Smith (2008) stellen op hun moment nog dat het energiebeleid in Nederland op basis van transitie management onsamenhangend is door het nog steeds botsen van lange en korte termijndoelen. Toch wordt er positief gekeken naar de komst van nieuwe beleidsinstrumenten die

weer opnieuw door leerprocessen zullen gaan en nuttige beleidsinnovaties kunnen opleveren. Dit biedt hoop voor een succesvolle energietransitie (Howlett & Kern, 2009).

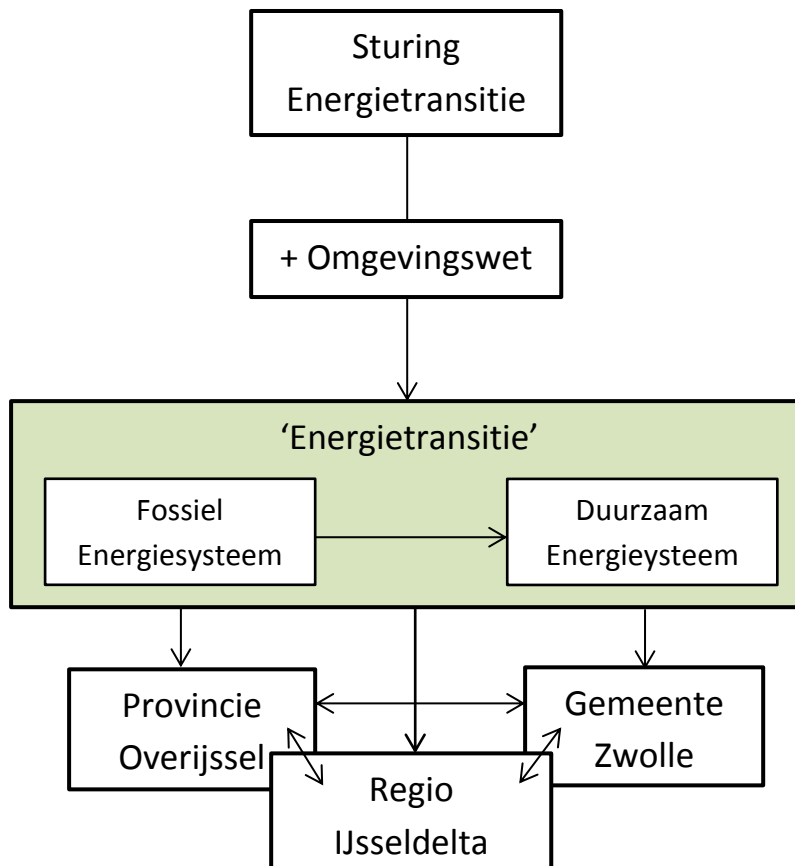
2.3. Theoretische benadering onderzoek

In dit onderzoek beschouwen we de regio IJssedelta als maatschappelijk systeem. Hiervoor worden de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle als belangrijkste actoren van de regio IJssedelta met elkaar vergeleken. In de bestaande wetenschappelijke literatuur worden het multi-fase-concept van van Asselt et al.(2000, in Rotmans, 2012) en een variant op het multi-level-concept van Rotmans & Loorbach (2010, in Rotmans, 2012) gebruikt om transities beter te begrijpen en te analyseren. Via het multi-fase-concept wordt er in dit onderzoek gekeken in welke fase het maatschappelijk systeem, de regio IJssedelta zich bevindt. En aan de hand van het multi-level-concept van Rotmans & Loorbach (2010, in Rotmans, 2012) wordt gekeken hoe de relaties tussen niches, regimes en trends liggen op macro-, meso- en microniveau binnen de regio IJssedelta.

Vanuit de visie van het ministerie van EZ(Kemp & Loorbach, 2005 p3) wordt in Nederland transitie management toegepast in de energietransitie. Maar op welke manier wordt er sturing of management toegepast in de energietransitie in de regio IJssedelta? En tegen welke problemen van sturing loopt de regio IJssedelta aan? Aan de hand van de zes sturingsproblemen, geïdentificeerd door Kemp et al.(2007) wordt in de regio IJssedelta het ruimtelijke beleid in relatie tot energietransitie geanalyseerd.

De innovatieruimte voor niches is essentieel voor de energietransitie. Daarom is het van groot belang dat het nieuwe omgevingsrecht in de Omgevingswet goed afgestemd is op de ontwikkelingsruimte van niches en het faciliteren in innoverende niches. Dit kan op verschillende manieren gebeuren naar voorbeeld van Rotmans(2012). In dit onderzoek is daarom misschien wel de belangrijkste vraag in hoeverre de Omgevingswet gaat zorgen voor ontwikkelingsruimte voor niches op micro- en mesoniveau in de regio IJssedelta?

2.4. Conceptueel model



Figuur 5: Conceptueel model onderzoek

3. Methodologie

Om de hoofdvraag “Op welke wijze gaat de Omgevingswet invloed uitoefenen op de energietransitie, bestudeerd in de regio IJsseldelta?” te beantwoorden is in dit onderzoek een casestudie naar de regio IJsseldelta gedaan. Dit gebeurt door een vergelijking te maken tussen het ruimtelijk beleid in relatie tot de energietransitie in de provincie Overijssel en het ruimtelijk beleid in relatie tot de energietransitie in de gemeente Zwolle. Op deze manier wordt inzicht verwerft in de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie in de regio IJsseldelta op provinciaal niveau en gemeentelijk niveau. Hoe de secundaire en primaire data van het onderzoek zijn verzameld wordt in dit hoofdstuk beschreven. Daarnaast wordt ik het laatste deel van het hoofdstuk een beschrijving van de casestudie gegeven.

3.1. Dataverzameling literatuur

Ten eerste is er via *literatuuronderzoek* data verzameld voor het beantwoorden van de eerste deelvraag “wat ligt er aan ten grondslag aan de discussie over duurzame energie in relatie tot ruimtelijke ordening?”. Er is literatuuronderzoek gedaan door logischerwijs gebruik te maken van

secundaire data. Er is gekozen voor deze manier van dataverzameling omdat secundaire data kunnen helpen om het belang van het onderzoek te tonen en het doel van het onderzoek te verantwoorden (White, 2010 p75). Als eerst is er literatuuronderzoek gedaan om het belang van het onderzoek te onderbouwen. Ten eerste zijn data verzameld over de ernst van klimaatverandering en de noodzaak van duurzame energie in en een aantal rapporten en beleidsdocumenten op nationaal en internationaal niveau. De data om een beeld te schetsen van de huidige staat van het aandeel hernieuwbare energie in Nederland en van de rest van de Europese Unie zijn verzameld via EuroStat (2015). Als laatst zijn uit een beleidsbrief data verzameld om het huidige omgevingsrecht en de aanstaande verandering binnen het omgevingsrecht te omschrijven. Daarnaast is literatuuronderzoek gedaan om het doel of het gebied van het onderzoek te verantwoorden. Om het onderzoeksgebied te verantwoorden en te verduidelijken zijn data uit een aantal nieuwsberichten en beleidsdocumenten verzameld.

Ook is er *literatuuronderzoek* gedaan om de tweede deelvraag “Wat is de theoretische benadering van de energietransitie?” te beantwoorden, waar wederom secundaire data verzameld zijn. De methode van dataverzameling is toegepast omdat het gebruik van secundaire data nuttig kan zijn voor het bepalen van de context van een onderzoek. Op deze manier kan er een basis gelegd worden voor de verdere analyse van een onderzoek (White, 2010 p84). Ten tweede zijn secundaire data verzameld om de tweede deelvraag “*Wat is de theoretische benadering van de energietransitie?*” te beantwoorden. Data wat transitie inhouden en hoe deze zich gedragen is verzameld in het boek van Rotmans (2012). Dit wordt beschreven aan de hand van het multi-fase-concept (Van Asselt et al., 2000, in Rotmans, 2012). Met dit concept is in dit onderzoek de huidige staat van de energietransitie in de regio IJsseldelta geanalyseerd. Daarnaast is het multi-level-concept (Geels, 2002 in Rotmans, 2012) beschreven in het boek van Rotmans (2012). Aan de hand van dit concept zijn de relaties van actoren, innovaties en trends in de regio IJsseldelta geanalyseerd en beschreven in de caseomschrijving verderop in dit hoofdstuk. Verder zijn data verzameld in het proefschrift van Loorbach (2007), de artikelen Kempt et al. (2007), Kern & Smith (2008), Howlett & Kern (2009) en over de essentie van transitie en de werking van transitie management.

Ten derde is er gekozen voor de verzameling van secundaire data om de derde deelvraag “wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie in de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle?” te beantwoorden. Hier is gekozen voor het gebruik van secundaire data, omdat deze nuttig kunnen zijn bij de vergelijking van verschillende plekken (White, 2010 p84). De secundaire data voor het beantwoorden van deze deelvraag zijn verzameld in beleidsdocumenten van de Rijksoverheid, provincie Overijssel, de gemeente Zwolle en het planbureau voor de leefomgeving. Daarnaast is data verzameld over kritiek op de werking van Omgevingswet in bestaande wetenschappelijke literatuur.

3.3. Interviews

Als tweede methode van dataverzameling is er gekozen voor semigestructureerde interviews. Deze kwalitatieve onderzoeksmethode kan leiden tot gedeeltelijke inzichten in het denken en doen van een geïnterviewde. Daarbij zijn semigestructureerde interviews nuttig bij inzicht verwerven in meningen en ervaringen (Longhurst, 2010 p112). Er is gekozen voor deze onderzoeksmethode omdat een gedeeld doel of gedeelde visie, de energietransitie van groot belang kan zijn voor een succesvolle

transitie (Loorbach, 2007; Rotmans, 2012). Via deze methode zijn de primaire data verzameld in dit onderzoek om inzicht te verwerven in het denken en doen van beleidsambtenaren op provinciaal en gemeentelijk niveau in de regio IJsseldelta. De verzamelde data bestaan voornamelijk uit meningen en de ervaringen om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de energietransitie in de regio IJsseldelta. Er zijn twee semigestructureerde interviews gehouden.

Het eerste interview is gehouden met de programmaleider van het programma 'Nieuwe Energie' van de provincie Overijssel. Met dit programma streeft Overijssel naar een aandeel van 20% hernieuwbare energie in 2023. De geïnterviewde beleidsambtenaar van de provincie Overijssel wordt beschouwd als expert op het gebied van duurzame energie en ruimtelijke ordening, omdat geïnterviewde de programmaleider is van het project 'Nieuwe Energie' de provincie Overijssel. De verkregen data uit dit interview worden mede daarom van voldoende kwaliteit beschouwd. Het tweede interview is gehouden met een beleidsambtenaar van de gemeente Zwolle op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening, waarin duurzame energie zijn specialiteit is. De verkregen data uit dit interview wordt daarom tevens van voldoende kwaliteit beschouwd, omdat de geïnterviewde ook expert is op het gebied is van duurzame energie en ruimtelijke ordening, maar dan in de gemeente Zwolle. Daarentegen zijn er geen interviews afgenomen bij beleidsambtenaren van de overige gemeenten in de regio IJsseldelta vanwege tijdsgebrek. Voor een beter beeld hadden wellicht ook interviews afgenomen kunnen worden bij private partijen in de regio IJsseldelta. Ook dit is wegens tijdsgebrek niet gebeurt. Daardoor is er geen volledige primaire data set verkregen over de regio IJsseldelta, wat enigszins afdoet aan de kwaliteit van het onderzoek.

Bij het houden van interviews zijn anonimiteit van de geïnterviewde en het vertrouwelijk omgaan met de verschaft informatie belangrijke ethische aspecten van onderzoeken (Longhurst, 2010 p112). De geïnterviewde beleidsambtenaren zijn geanonimiseerd in het onderzoek en in het transcriptieproces. Daarnaast is er vertrouwelijke omgegaan met de verkregen informatie om het vertrouwen van de geïnterviewde waarborgen. De kwaliteit van de verkregen data is daarom hoger omdat de geïnterviewde beleidsambtenaren vrijuit konden praten. In het transcriptieproces is alleen de eerste letter van de achternaam benoemt van de desbetreffende beleidsambtenaar. In het vervolg van het onderzoek wordt er gerefereerd naar de geïnterviewde beleidsambtenaar door '(expert Zwolle, 2015)' of '(expert Overijssel, 2015)' te gebruiken als referentie. Als bijlage is een samenvatting van de transcripties van de interviews bijgevoegd.

3.4. Case: regio IJsseldelta

In dit onderzoek wordt de regio IJsseldelta als case onderzocht. Zoals eerder verteld is de regio IJsseldelta een regio in de provincie Overijssel waarin de gemeenten Zwolle, Kampen en Zwartewaterland liggen. De regio IJsseldelta wordt in dit onderzoek beschouwd als een maatschappelijke systeem, waarin de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle worden onderzocht als belangrijkste actoren. Dit gebeurt door ze te vergelijken op de drie functionele niveaus aan de hand van het multi-level-concept van Rotmans & Loorbach (2010, in Rotmans, 2012). In het volgende deel zal per functioneel niveau uitgelegd worden wat er speelt in de regio IJsseldelta en welke spelers van belang zijn in dit onderzoek.

Op macroniveau spelen de trends. De belangrijkste globale trend in dit onderzoek is de trend klimaatverandering. Deze zorgt voor spanning van macroniveau naar mesoniveau, die leidt tot spanning naar de energietransitie. Daarnaast is de trend van de economische crisis eveneens van belang omdat financiën een belangrijke rol spelen in het sturen van transities doormiddel van bijvoorbeeld subsidies.

Op mesoniveau spelen de regimes. Machthebbende actoren, dominante structuren en werkwijzen die onze samenleving bepalen en sturen. De provincie Overijssel en de gemeente Zwolle zijn in dit onderzoek de belangrijkste actoren. Daarnaast is de Rijksoverheid een belangrijke actor, omdat zij nationaal niveau de energietransitie stuurt en zorgt voor de invoering van de Omgevingswet. De komst van deze Omgevingswet gaat voor een verandering zorgen op vooral dit functionele niveau in structuur en werkwijze. De Omgevingswet wordt het nieuwe wettelijke kader voor ruimtelijke ordening. Daarmee verandert de structuur en zullen de werkwijzen van de actoren veranderen op dit functionele niveau.

Op microniveau spelen de niches. Dit zijn de innovatieve bottom-up ontwikkelingen die essentieel zijn voor de energietransitie (Loorbach, 2007; Rotmans, 2012). Lokale innovaties, ruimtelijke projecten en experimenten met betrekking tot duurzame energie in de regio IJsseldelta zijn dus van essentieel belang voor de energietransitie in de regio IJsseldelta.

De relaties tussen meso- en microniveau zijn van groot belang omdat niches door moeten breken op mesoniveau zodat een niche-regime kan ontstaan. Dit is noodzakelijk voor het slagen van een transitie (Rotmans, 2012). Uitgangspunt van het onderzoek zijn de relaties op mesoniveau, op microniveau en de relaties tussen de niveaus met zicht op het belang dat er ruimte voor ontwikkeling op mesoniveau geboden moet worden aan de niches.

4. Resultaten en discussie

De Omgevingswet gaat landelijk, provinciaal en gemeentelijk voor verandering zorgen. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten uit het literatuuronderzoek en de interviews gegeven. Daarbij zullen deze resultaten worden besdiscussieerd om zo de vraag “*wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie in de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle?*” te beantwoorden.

4.1. Energietransitie in de regio IJsseldelta

De energietransitie is in de regio IJsseldelta te beschouwen als een onderdeel van de energietransitie van Nederland. Rotmans (2012) stelt het volgende over de energietransitie van Nederland: “*De energiesector bevindt zich op dit moment in de kantelfase*”. Met andere woorden, het veranderingsproces van een fossiel naar een duurzaam energiesysteem komt op gang en de structuur van het systeem begint te veranderen. In welke fase de regio IJsseldelta zich bevindt wordt hier beschreven.

In de eerste plaats is uit de interviews gebleken dat de gemeente Zwolle zich wellicht al verder bevindt in de energietransitie dan een gemiddelde Nederlandse gemeente. De ambitie van 20% duurzame energie in 2020 is hoger dan de Nederlandse doelstelling. In 2012 staat het aandeel duurzame energie in de gemeente Zwolle op 5,6%, wat ook boven het Nederlandse gemiddelde ligt (Gemeente Zwolle, 2015). Daarnaast blijkt uit het interview dat energie volledig als onderdeel van de ruimtelijke ordening wordt gezien. Ook lopen er verschillende projecten en zijn er verschillende projecten voltooid die er aan bijdragen dat de gemeente Zwolle ontwikkeld is op het gebied van zonne-energie. Zo bevindt het grootste zonne-park van Nederland zich in de gemeente Zwolle op het dak van het nieuwe Wehkamp distributiecentrum (Blauwvingerenergie, 2015). Hieruit blijkt dat er verschillende veranderingen zichtbaar worden in de gemeente Zwolle. Daarentegen is wel gebleken dat de gestelde ambitie wellicht te hoog is. Duurzame energieprojecten verlopen op het moment moeizaam door o.a. langdurige procedures (expert Zwolle, 2015).

Ten tweede is uit de interviews en literatuur gebleken dat de provincie Overijssel tevens een hogere ambitie van 20% heeft dan gemiddeld Nederland. Daarnaast is het huidige aandeel duurzame energie van 7,5% ook hoger dan gemiddeld Nederland (IPO, 2015; expert Overijssel, 2015). Verder stelt de expert Overijssel(2015) dat de eerste 5% in het aandeel duurzame energie het moeilijkst te overbruggen zijn. Dit toont aan dat de transitie misschien wel voorspoedig verloopt en de komende periode alleen nog maar zal versnellen. Daarnaast is de provincie Overijssel bezig met het investeren in ruimtelijke projecten ter bevordering van de energietransitie. Een voorbeeld is het grootste windmolenpark van de provincie Overijssel gelegen in de regio IJsseldelta (expert Overijssel, 2015).

Als we deze uitkomsten meenemen en kijken naar de energietransitie in de regio IJsseldelta, bevindt deze zich wellicht aan het einde van de kantelfase of al in het begin van de versnellingsfase van het multi-fase-concept. Maar dit is lastig te bepalen, want een transitie verloopt schoksgewijs en heeft alleen een beschrijvende waarde (Rotmans, 2012). De energietransitie is daarom niet echt een te toetsen fenomeen. Maar vooruitlopen op gemiddeld Nederland en de hoog gestelde ambities op

provinciaal en gemeentelijk gebied tonen vooruitgang in doen en denken binnen de energietransitie. Daarentegen staat de gemeente Zwolle wel sceptisch in het halen van hun eigen ambities. Maar het belangrijkste resultaat uit de interviews is dat het gevoel steeds meer begint te komen dat transitie nodig is omdat de wereld aan het veranderen is. De ‘mind-set’ de maatschappij op micro, meso- en macroniveau ook vanuit het fossiele regime verandert richting de energietransitie (expert Overijssel, 2015; expert Zwolle, 2015).

4.2. Sturing van de energietransitie in de regio IJsseldelta

Zoals eerder gezegd bevindt de energietransitie in Nederland zich in de kantelfase. Wellicht is de regio IJsseldelta als iets verder binnen deze fase en maakt ze binnenkort de stap naar de versnellingsfase. Dat terzijde, beschouwen we de energietransitie in de regio IJsseldelta nog in de kantelfase. Rotmans (2012) stelt hierover het volgende: *“In de kantelfase ligt het accent op selecteren en faciliteren”*. Of het energiebeleid in combinatie met huidige ruimtelijke beleid en in combinatie met de nieuwe Omgevingswet hierop focust, wordt in dit deel van de resultaten beschreven.

Uit de interviews blijkt dat de gemeente niet zelf investeert in duurzame energieopwekking. Ze investeert alleen in onderzoeken in samenwerking met de provincie Overijssel die leiden tot toepassing van duurzame energie in ruimtelijke projecten, zoals onderzoek naar geothermie. Maar voordat het tot realisatie kan komen moeten er eerst bedrijven zijn, die vanuit die onderzoeken deze projecten willen ontwikkelen. Maar vanaf dat punt speelt de gemeente geen rol meer. Wel faciliteert zij met subsidies voor particulieren in projecten van duurzame energie (expert Zwolle, 2015). Verder is de samenwerking van de gemeente Zwolle met omliggende gemeenten niet optimaal. Uit het interview blijkt dat de gemeente nauwelijks samenwerkt met omliggende gemeentes. Daarentegen werkt ze al veel samen met lokale bedrijven en burgers, zoals het burgerinitiatief blauwvingerenergie (expert Zwolle, 2015).

Voor de gemeente Zwolle gaat het een ander veranderen door de Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet wordt gezien als een complexe stelselherziening voor gemeenten. Dit komt omdat tegenwoordig alles op ‘efficiency’ is gericht. Het moet snel en efficiënt want het mag, als gevolg van bezuinigingen allemaal niet te veel tijd en geld kosten, een trend op macroniveau die negatieve druk uitoefent op gemeenten op mesoniveau. De zorgen voor een goede voorbereiding op de implementatie zijn daarom ook aanwezig (KING et al., 2015 p13). Daarop blijkt uit het interview dat de gemeente nog niet of nauwelijks met de Omgevingswet bezig is. Op enkele bijeenkomsten na merkt men nog niets bij de gemeente van de Omgevingswet (expert Zwolle, 2015).

In de begroting van 2016 wordt hier wel uitgebreid op ingespeeld op de komende Omgevingswet. Het neemt al een prominente plek in in de begroting van de gemeente Zwolle (gemeente Zwolle, 2015). Hieronder is een tabel gegeven met de verbeterdoelen van de Omgevingswet en wat de verwachte impact is voor gemeenten.

Verbeterdoel	Impact voor gemeenten
Inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksgemak	Minder verschillende wetten en regels en beter toegankelijke regelgeving. Naar één Omgevingsplan voor de hele gemeente
Integrale benadering leefomgeving	Van aspectgewijs (RO, water, milieu en dergelijke) naar integraal beleid per gebied
Meer afwegingsruimte	Meer regelvrij en meer algemene regels met eigen visie en beslissingsruimte voor gemeenten
Versnellen en verbeteren besluitvorming	Meer vergunningvrij, met integrale vergunningen en verkorte procedures

Figuur 6: Verbeterdoelen Omgevingswet en Impact voor gemeenten

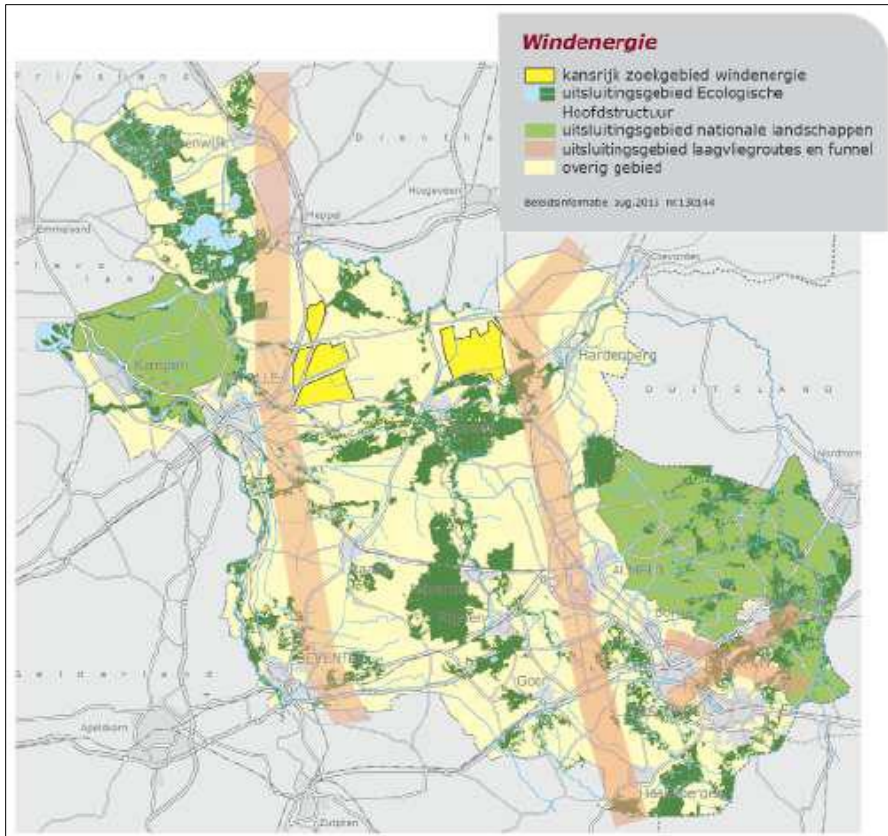
Het eerste doel zal in de gemeente Zwolle voor kostenbesparing kunnen zorgen op microniveau en mesoniveau. Dit zou een verbetering kunnen zijn voor de energietransitie omdat de inzichtelijkheid en het gebruiksgemak verhoogd worden. Op die manier komen innovaties makkelijker van de grond. Het tweede doel zoekt naar een verbetering van de integrale aspectbenadering. Maar vanuit het interview is gebleken dat de gemeente dit al van oudsher doet. Dit lost echter het probleem van integraal samenwerken met omliggende gemeenten en ander overheidsniveaus niet op. Het derde doel wordt ook wel omschreven als de verandering van “nee, tenzij” naar “ja, mits” (Gemeente Zwolle, 2015). Voor de gemeente kan deze afwegingsruimte, bij bijvoorbeeld experimenten in het ruimtelijk beleid, voor meer innovatieruimte zorgen. Daarentegen kan het leiden tot meer ambities zonder te ondernemen concrete acties. Deze vergroting van de afwegingsruimte zou ook juist tot grotere onduidelijkheid binnen het omgevingsrecht kunnen leiden (van den Broek, 2014). Daarbij stellen Boeve & Groothuijse(2014) dat de regelingen in de nieuwe Omgevingswet wellicht voor meer diffusie en complexiteit kunnen zorgen door de onduidelijke vrijheid die in het omgevingsrecht wordt gecreëerd. Dit zou de besluitvorming ook weer kunnen vertragen.

Het vierde doel, is wellicht de belangrijkste voor de gemeente. Eerder werd aangegeven dat projecten in de gemeente Zwolle t.b.v. de energietransitie moeizaam verlopen door lange en lastige aanlooptrajecten door o.a. vergunningen. De bedoeling is dat de Omgevingswet gaat zorgen dat de aanvraag voor een project digitaal bij één loket gedaan kan worden. De gemeente of provincie en niet beide besluit over die aanvraag als beide verantwoordelijk zijn. Daarnaast moeten, op dit moment, bedrijven soms bodemonderzoek doen voor een vergunning voor een project. De gegevens blijven met de Omgevingswet langer geldig. Ook worden enkele onderzoeken al gedaan door gemeente of provincie en opgenomen de omgevingsvisie (IenM, 2014b; provincie Overijssel, 2015). Zo is het bedoeling dat de besluitvorming versnelt en versoepelt en zouden innovatieve projecten sneller en makkelijker opgezet en gerealiseerd kunnen worden. Via deze juridische wijze van transitiesturing zou de ontwikkelingsruimte voor niches zou flink vergroot kunnen worden.

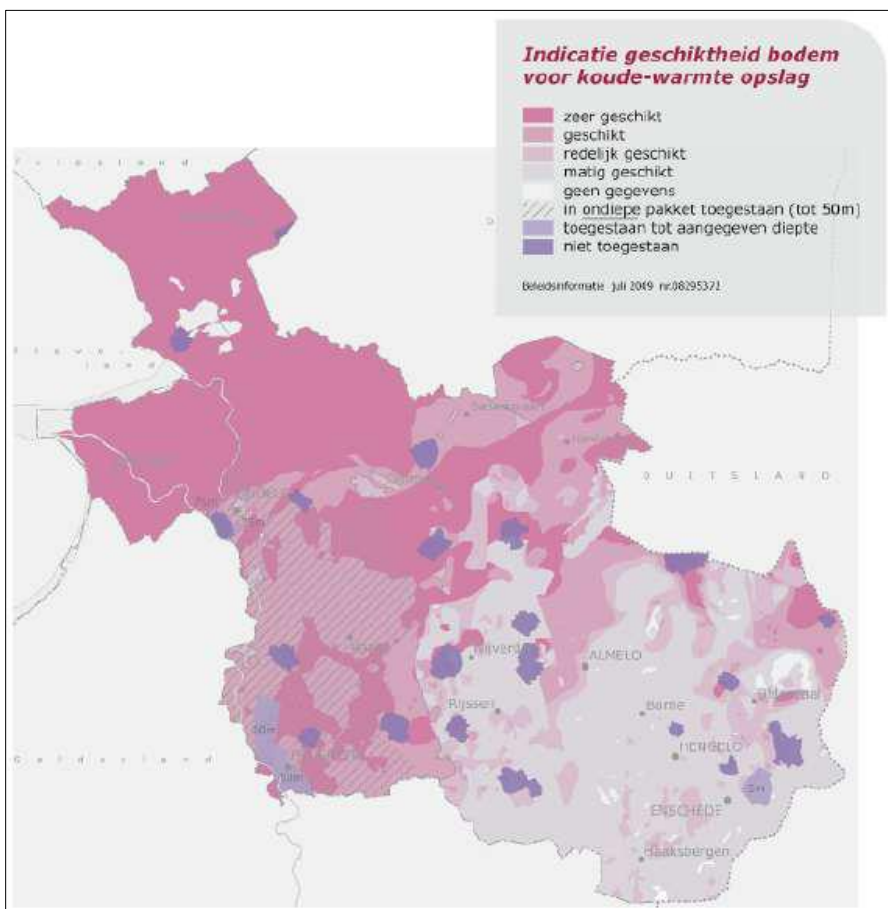
Voor sturing van de energietransitie in de provincie Overijssel heeft de provincie verschillende financiële instrumenten. Allereerst is dat het Energiepact Overijssel. Met dit pact probeert de provincie coalities te vormen om energiebesparing te bevorderen (provincie Overijssel, 2015). Dit wordt ook vanuit nationale milieubeleid de insteek. De nieuwe wetten van dit milieubeleid worden onderdeel van de Omgevingswet (IenM, 2014a). Hiermee speelt de provincie op institutionele wijze

in met transitiesturing. Niches worden bij elkaar gebracht op microniveau om samen tot innovatieve oplossingen te komen. Door deze beleidsvoering wordt het voor niches makkelijker door te breken als niche-regime naar mesoniveau of te ontstaan als niche-regime binnen het bestaande regime op mesoniveau. Daarnaast beheert de provincie het Energiefonds van 200 miljoen euro voor projecten in duurzame energie. Dit fonds werkt revolverend. Geld van dit fonds kan gebruikt worden voor projecten, maar moet uiteindelijk weer terug betaald worden. Dit houdt in dat het een soort lening is en dat het als financieel instrument de niches makkelijker maakt tot uitvoering van projecten te laten komen. Verder heeft de provincie een budget van 30 a 40 miljoen euro voor het programma 'Nieuwe Energie', wat investeert in duurzame energieprojecten (IPO, 2015; expert Overijssel, 2015). Oftewel een rechtstreekste financiële manier van transitiesturing op microniveau.

De provincie Overijssel heeft sinds 2009 een omgevingsvisie en sindsdien werkt zij al zoveel mogelijk met een integrale ruimtelijke visie, waar energie nadrukkelijk in staat. Daarbij stelt de expert Overijssel (2015) in zijn interview: *“energie is zover veranderd en ontwikkeld dat ons ruimtelijk beleid daarop moet worden veranderd”*. Het PBL (2010) voegt hier nog aan toe, dat doelen in het ruimtelijk beleid zijn gebaat bij een visie die aansluit op energiemaatregelen (PBL, 2010). Vanuit daar wordt in de omgevingsvisie meer nadruk gelegd op het integrale karakter van ruimtelijke ordening. Energie wordt hier al sinds 2009 intensief bij betrokken. Zo zien we dat de provincie Overijssel veelvuldig bezig is met het juist afstemmen van de ruimtelijke ordening op de energietransitie. Voor windenergie en geothermie zijn al in de omgevingsvisie kanskaarten opgenomen (provincie Overijssel, 2015). Deze kaarten zijn te zien in figuur 5 en figuur 6. Dit laat zien dat de provincie al veelvuldig bezig is met voorbereidend werk voor innovaties op mesoniveau in de vorm van onderzoek. Je zou kunnen zeggen dat de provincie op deze manier direct niche-regimes laat ontstaan in de vorm van een directe beleidsverandering t.b.v. de energietransitie op mesoniveau. Daarnaast wordt de drempel voor niches verlaagd door de tijd en de kosten van het aanlooptraject van innovatieve projecten te drukken. Wel staat dit nog in de kinderschoenen, want eigenlijk zou zonne-energie daar aan toegevoegd moeten worden, aldus de expert Overijssel (2015). Tot slot kunnen we stellen dat de provincie Overijssel veelvuldig bezig is met het juist afstemmen van de ruimtelijke ordening tot de energietransitie.



Figuur 7: kanskaart windenergie (provincie Overijssel, 2015 p112).



Figuur 8: Indicatie geschiktheid bodem voor koude-warmte opslag (provincie Overijssel, 2015 p157).

In de omgevingsvisie van de provincie Overijssel is aangegeven dat de uitwerking van nationale ambities om regie vragen op provinciaal niveau om resultaten te boeken waarbij de lokale inzet net zo belangrijk is (Provincie Overijssel, 2015 p13).

“Energievoorziening is primair een (inter-)nationale zaak. De uitwerking van diverse nationale ambities wat betreft duurzame opwekking en energie-besparing vragen echter om regie op provinciaal schaalniveau om daadwerkelijk resultaat te boeken. Lokale inzet is evenzeer nodig.”(Provincie Overijssel, 2015 p13)

Dit toont een ander herkenbaar deel van transitie management. Op provinciaal niveau wordt gestuurd in de energietransitie om de nationale ambities te realiseren. Dit is een voorbeeld van de wisselwerking tussen macroniveau en mesoniveau. De overheid legt top-down ambities op aan de provincie en gemeente. Uit het oogpunt van de provincie kun je dit beschouwen als een autonome ontwikkeling. De implementatie van de Omgevingswet kan ook op die manier gezien worden als een top-down ambitie of autonome ontwikkeling. Vanuit die spanning van bovenaf past de provincie haar beleid en regie op deze ambities aan. Daarnaast wordt gezegd: *“lokale inzet is evenzeer nodig”* (Provincie Overijssel, 2015 p13). Vanuit transitie management zijn de lokale innovaties van essentieel belang voor de energietransitie. Dus op microniveau is evenzeer inzet nodig. Opvallend is wel dat de provincie Overijssel het beeld schetst dat de energietransitie door hen gedragen wordt, waarbij inzet van onderaf nodig is. In het beeld van transitie management is dat andersom.

Een ander goed voorbeeld van transitie management in de provincie Overijssel het experimenteren met de afwegingsruimte. Bijvoorbeeld in de uitsluitingsgebieden in Salland waar een strategische grondwaterreserve ligt. In eerste instantie mag hier niet geboord worden naar geothermie. Maar er wordt gekeken of de maatschappelijk waarde van geothermie daar niet hoger ligt dan de aanwezige drinkwatervoorraad. Hierdoor komt wellicht de prioriteit anders liggen (expert Overijssel, 2015).

De Omgevingswet wil net als hier de afwegingsruimte vergroten. In plaats van “nee, tenzij” naar “ja, mits” (gemeente Zwolle, 2015). Dit experimenteren in de ruimtelijke ordening, die van de uitsluitingsgebieden, kan gezien worden als de transitie experimenten. Hierdoor worden meerdere beleidskeuzes overwogen en transitiepaden verkent en kan ‘lock-in’ in het energiebeleid worden voorkomen.

Verder wordt de Darwinistische aanpak van transitie management in het huidige energiebeleid gehanteerd. Waar vroeger het beleid nog geneigd was te richten op achterblijvers is het duurzaamheidsprogramma bij de provincie Overijssel verschoven naar focus op voorlopers, de niches op microniveau. De communicatiestrategie luidt dan ook: *“Podium voor de pioniers”* (expert Overijssel, 2015). Deze strategie spreekt waardering uit over de niches die innoverend bezig zijn, waarmee innovatieruimte wordt vergroot op mentale wijze.

De Omgevingswet gaat ook bij de provincie voor verandering zorgen. De belangrijke verandering is de verplichting voor het opstellen van een omgevingsvisie. Dit wordt een verplicht instrument van de Omgevingswet (IenM, 2015; KING et al., 2015). De voortrekkersrol van de provincie Overijssel in het ontvouwen van de Omgevingswet is hier goed te zien, want zoals eerder vermeld heeft ze sinds 2009

al een omgevingsvisie. Daarbij vindt in 2015 en 2016 een herziening van de omgevingsvisie plaats in het kader van de Omgevingswet op vier verschillende thema's. Het project van de herziening van de omgevingsvisie wordt in 'Provincies investeren in de Energietransitie' (IPO, 2015) nog benoemt als voorbeeldproject op het gebied van energie en ruimtelijke ordening. Energie is van de vier thema's in de herziening misschien wel het belangrijkste thema, aldus de expert Overijssel (2015).

Waar wel winst op valt te behalen is dat er geen duidelijke ambities zijn voor de besparingsdoelstellingen. *"De ambitie van 20% hernieuwbare energie in 2023 is mooi maar de ambities van besparingsdoelstellingen hadden scherper gemogen"* (expert Overijssel, 2015). Hier mist enige afstemming met het ruimtelijk beleid, waar eigenlijk makkelijk op ingespeeld kon worden. Daarbij geeft Pieter Boot, 'hoofd van klimaat, lucht en energie' bij het Planbureau voor de Leefomgeving nog wel een punt van aandacht voor provincies betreft duurzame energie ambities:

"De vierde is de wisselwerking met andere overheidslagen. Veel gemeenten hebben vergaande doelen geformuleerd, maar vaak nog geen flauw idee hoe ze die moeten halen." (IPO, 2015 p45) Dit is een voorbeeld van onduidelijkheid over de te nemen acties op korte termijn die op de lange termijn voor verandering moeten zorgen. Ambities moeten gesteld worden, maar zonder concrete acties zal er geen transitie plaatsvinden.

4.5. Slot

In het vorige deel zijn de resultaten voor de gemeente Zwolle en de provincie Overijssel als actoren van de regio IJsseldelta besproken. Verschillen in beleid en strategie binnen de energietransitie zorgen (nog) voor spanningen in de regio IJsseldelta. Met andere woorden worden veel van de sturingsproblemen van Kemp et al.(2007) weggenomen door het energiebeleid in relatie tot het huidige ruimtelijke beleid op beide overheidsniveaus, maar wellicht ook door de komst van de Omgevingswet. In de tabel hieronder wordt een samenvatting van de analyse aan de hand van de zes sturingsproblemen weergegeven van het energiebeleid in relatie tot huidige ruimtelijke beleid en in relatie tot het ruimtelijke beleid in combinatie met de Omgevingswet.

Problemen van sturing (Kemp et al., 2007)	Resultaten energietransitie in relatie tot ruimtelijk beleid regio IJsseldelta
Dubbelzinnigheid van doelen	Gemeente en provincie zien beide in dat de energietransitie niet zonder goed afgestemd ruimtelijk beleid kan gaan. Op provinciaal niveau wordt de Omgevingswet al wel bij de energietransitie betrokken in de vorm van een herziening van Omgevingsvisie. Op gemeentelijk niveau zijn ze nog amper bezig met de Omgevingswet in combinatie met de energietransitie. Een omgevingsvisie van de gemeente Zwolle is al wel opgenomen in de begroting van de gemeente Zwolle voor 2016.
Onzekerheid van lange termijneffecten	De Omgevingswet kan gezien worden als lange termijneffect door de grote verandering binnen het omgevingsrecht. De gemeente is daar amper mee bezig want de kennis daarover ontbreekt daar nog. De kennis van de provincie ligt een stuk hoger betreft de Omgevingswet. Toch is voor beide het daadwerkelijke effect lastig te bepalen.
Verdeling van macht en controle	Dit zorgt voor onduidelijkheid van verantwoordelijkheden. De gemeente investeert niet in energieopwekking maar in samenwerking met de provincie wel in onderzoek. Daarnaast is de wisselwerking tussen overheidslagen niet optimaal. Wel wordt door de Omgevingswet de besluitvorming bij de verschillende overheidslagen verbeterd.
Kortzichtige politiek	De gemeente ziet de verandering van de Omgevingswet op de energietransitie over het hoofd door andere prioriteiten. Beleid op korte termijn door focus op 'efficiency' is wellicht de oorzaak. De veranderingen van de Omgevingswet worden al wel nadrukkelijk beschreven in de begroting van de gemeente Zwolle voor 2016, maar op de werkvloer merkt men daar niets van. De provincie is een stuk verder met het betrekken van de Omgevingswet bij de energietransitie en focust meer op de lange termijn.
Onduidelijkheid korte termijn acties t.b.v. verandering op de lange termijn	De gedeelde ambities zijn er, maar de gemeente heeft geen idee van de te nemen acties op de korte termijn die op de lange termijn voor een energietransitie gaan zorgen.
'Lock-in' van beleid	De provincie Overijssel is bezig met experimenten en onderzoek naar duurzame energie in ruimtelijk beleid om 'lock-in' te voorkomen. De gemeente doet onderzoek naar duurzame energie, bijvoorbeeld in samenwerking met de provincie naar kansrijke gebieden voor windenergie en geothermie. Deze zijn opgenomen in de omgevingsvisie van Overijssel. De Omgevingswet zou daarbij voor meer vergroting van de afwegingsruimte moeten zorgen. Deze vergroting zal de kans op 'Lock-in' waarschijnlijk verkleinen.

Figuur 9: Samenvatting resultaten energietransitie in relatie tot het ruimtelijke beleid regio IJsseldelta

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de hoofdvraag “*wat is de potentiële werking van de Omgevingswet op de energietransitie, bestudeerd in de regio IJsseldelta?*” beantwoord. Daarna worden nog enkele aanbevelingen gedaan voor een mogelijk vervolgonderzoek.

5.1. De regio IJsseldelta op voorsprong?

De energietransitie in de regio IJsseldelta komt op gang en de structuur van dit maatschappelijke systeem begint te veranderen net als die van Nederland. Maar de vraag is of de energietransitie in de regio IJsseldelta wellicht al verder is dan gemiddeld Nederland? Wellicht bevindt de regio IJsseldelta zich al bijna in de versnellingsfase van het multi-fase-concept? Misschien wel, maar het is een zeer lastig te toetsen fenomeen door alleen de beschrijvende waarde van het multi-fase-concept en het schoksgewijze verloop van de energietransitie. Maar belangrijker is dat het gevoel steeds meer begint te komen dat een transitie nodig is omdat de wereld aan verandert. De ‘mind-set’ van de maatschappij op micro, meso- en macroniveau en ook vanuit het fossiele regime verandert richting de energietransitie.

5.2. De gemeente loopt (nog) achter, de provincie voorop

De trage besluitvorming en aanlooptrajecten zorgde eerder bij de gemeenten voor kortzichtige politiek, maar misschien komt hier verandering in door de Omgevingswet. Door Omgevingswet zou de ‘efficiency’ kunnen toenemen omdat de nieuwe wet voor het verhogen van het gebruiksgemak kan gaan zorgen van de wetten en regels in het ruimtelijke domein, maar vooral omdat de nieuwe wet voor het versnellen en verbeteren van de besluitvorming kan gaan zorgen t.b.v. innovatieve projecten. Op gemeentelijk niveau zou op deze juridische wijze veel meer ontwikkelingsruimte gecreëerd kunnen worden voor veelbelovende en innovatieve niches in de energietransitie op micro- en mesoniveau. Maar de Omgevingswet gaat vooral voor veel druk zorgen bij de gemeenten. Een oorzaak kan, als gevolg van bezuinigingen, kortzichtige politiek zijn. De gemeente Zwolle is daarbij nog amper bezig met de Omgevingswet, althans op de werkvloer merkt men daar bijna niets van. Zorgen voor een goede implementatie zijn aanwezig bij vele gemeenten aanwezig. De gemeente Zwolle heeft al wel in hun begroting voor 2016 de impact van de wet al enigszins meegenomen in hun beleid.

Voor provincies heeft de Omgevingswet belangrijkste instrument de verplichting voor het opstellen van een omgevingsvisie (IenM, 2015; KING et al, 2015). De provincie Overijssel beschikt al sinds 2009 over een omgevingsvisie en wordt mede daardoor als voorbeeld gezien voor de rest van Nederland. In het kader van die komende verplichting vanuit de Omgevingswet vindt er een herziening van de omgevingsvisie plaats en daarin is energie het belangrijkste thema (expert Overijssel). Via deze omgevingsvisie werd al enkele jaren enige innovatieruimte voor niches gecreëerd. Maar in de herziening van de omgevingsvisie zal waarschijnlijk nog meer innovatieruimte gecreëerd worden omdat de integratie van duurzame energie in het ruimtelijk beleid nog meer geïntensiveerd wordt. Daarnaast is provincie bezig met de vorming van coalities tussen niches voor bijvoorbeeld energiebesparing, wat ook een visie is in het nationale milieubeleid. Deze institutionele wijze van

transitiesturing zou tot de een ontwikkeling van krachtige samenwerkende groepen niche-regimes kunnen leiden.

Er zijn zes sturingsproblemen geïdentificeerd door Kemp et al.(2007). Hieraan kan het ruimtelijk beleid met de veranderingen van de Omgevingswet in relatie tot de energietransitie enigszins getoetst kan worden. De zes problemen van sturing zullen met de invoering van de Omgevingswet in de regio IJsseldelta aardig verholpen worden. Maar of de Omgevingswet daadwerkelijk voor een versnelde energietransitie zal zorgen valt nog te bezien. De wet moet nog vele procedures en veranderingen ondergaan voordat het volledig geïmplementeerd is. De eerste stappen in het verwezenlijken van de energietransitie zijn in ieder geval gemaakt, maar er moet nog veel gebeuren. Het belangrijkste is misschien wel dat de gedeelde ambities, denkbeelden en visie en daarmee de 'mindset' in alle lagen van de maatschappij klaar lijkt te zijn voor dé Energietransitie.

5.3. Aanbevelingen

Voor vervolgonderzoek op het effect van de Omgevingswet op de energietransitie kunnen enkele aanbevelingen van belang zijn. Voor een goede implementatie van de Omgevingswet moet er vooral op de lagere overheidsniveaus, de gemeenten gefocust worden. Daar is de druk het hoogst voor korte termijn doelen en daarmee worden de implementatie van de Omgevingswet. Hier hangt ook het succes van de Energietransitie mee samen. In vervolgonderzoek zou de focus meer kunnen liggen op de werking van de gemeenten op zich en de samenwerking tussen gemeenten. Dat is interessant richting de implementatie van een grote beleidsverandering. Ook omdat daar veel verantwoordelijkheid ligt voor uiteindelijke uitvoering en handhaving van het nationale beleid.

Literatuur:

Asselt, van M.B.A., Geels, F., Kemp, R., Molendijk, K., Rotmans, J. (2000). 'Transities & Transitie management: de casus van een emissiearme energievoorziening'. Maastricht: ICIS.

Blauwvingerenergie (2015). *Zwolle heeft (even) het grootste zonnepanelenpark van Nederland*. Geraadpleegd op 12-11-2015 via <http://www.blauwvingerenergie.nl/actueel/nieuws/93-zwolle-heeft-even-het-grootste-zonnepanelenpark-van-nederland>. Zwolle: Blauwvingerenergie.

Boeve, M. N., & Groothuijse, F. (2014). Programmatische aanpak in de Omgevingswet: ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit?: Wet eenvoudig beter, amvb diffuser en complexer?. *Tijdschrift voor omgevingsrecht*, 2014(3/4), 71-80.

Broek, J. van den (2014). Omgevingswet: dubbeltje kan eenvoudig beter een kwartje worden. *Milieu en Recht*, 117, 591-593.

Eurostat (2015). *Share of renewable energy in gross final energy*. Geraadpleegd op 30-10-2015 via [consumptionhttp://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_31&plugin=1](http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_31&plugin=1). Luxemburg: Eurostat, Statistical Office of the European Union.

Europees parlement & Raad van de EU (2009). RICHTLIJN 2009/28/EG van het Europees parlement en Raad. ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG. Het Bureau voor publicaties van de Europese Unie

Gemeente Zwolle (2015). *5. Ruimte en cultuurhistorie*. Geraadpleegd op 07-12-2015 via <http://zwolle.begroting-2016.nl/p2985/beleid-p5>. Zwolle: Gemeente Zwolle.

Howlett, M., & Kern, F. (2009). Implementing transition management as policy reforms: a case study of the Dutch energy sector. *Policy Sciences*, 42(4), 391-408.

IPO (2015). *Provincies investeren in de energie transitie*. Den-Haag: Interprovinciaal Overleg (IPO).

IPCC (2014). Climate Change 2014. In: *Synthesis Report Summary for Policymakers. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report*. Genua, Zwitserland: Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).

Kadaster (2015). *Provinciegrenzen exact*. Geraadpleegd op 11-01-2016 via <http://www.imergis.nl/asp/47.asp>. Kadaster.

Kemp, R., & Loorbach, D. (2005). Dutch policies to manage the transition to sustainable energy. *Jahrbuch Okologische Okonomik, J. Meyerhoff, Marburg, Metropolis*, 4, 123-151.

Kemp, R., & Loorbach, D. (2006). 5. Transition management: a reflexive governance approach. *Reflexive Governance for Sustainable Development, Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar*, 103-30.

Kemp, R., Loorbach, D., & Rotmans, J. (2007). Assessing the Dutch energy transition policy: how does it deal with dilemmas of managing transitions?. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 9(3-4), 315-331.

Kemp, R. (2007). The Dutch energy transition approach. *International Economics and Economic Policy*, 7,291-316.

Kern, F., & Smith, A. (2008). Restructuring energy systems for sustainability? Energy transition policy in the Netherlands. *Energy policy*, 36(11), 4093-4103.

Kwaliteits instituut Nederlandse gemeenten(KING), Rijkswaterstaat & Royal HaskoningDHV (2015). *Tweede verkennend onderzoek naar de impact van de omgevingswet*.

KNMI & PBL(2015). *Klimaatverandering. Samenvatting van het vijfde IPCC-assessment en een vertaling naar Nederland*. Den-Haag/De Bilt: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) & Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Longhurst, R. (2010). Semi-structured interviews and focus groups. In Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key methods in geography*, 103-115, Londen: Sage.

Loorbach, D. (2007). *Transition management: new mode of governance for sustainable development*. Dutch Research Institute for Transitions (DRIFT).

Loorbach, D. & Rotmans, J. (2009). Complexity and transition management. *Journal of Industrial Ecology*, 13(2), 184-196.

Milieufocus(2015). *Overijssel & de Omgevingswet*. Geraadpleegd op 20-09-2015 via <http://www.milieufocus.nl/video-van-de-week/algemeen/overijssel-a-de-omgevingswet.html>. Milieufocus.

Ministerie van EZ (2005). *Now for later*. Energy report 2005. Den-Haag: Ministerie van Economische Zaken.

Ministerie van EZ, Ministerie van LNV, Ministerie van OCW, Ministerie van VenW & Ministerie van VROM (2006). *Nota Ruimte uitvoeringsagenda ruimte 2006*. Den-Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Ministerie van IenM (2011). *Beleidsbrief eenvoudig beter*. Den-Haag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Ministerie van IenM (2014a). *Omgevingswet: 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'*. Den-Haag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Ministerie van IenM (2014b). *Kamerbrief: Modernisering Milieubeleid*. Den-Haag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Ministerie van IenM (2015). *Provincie Overijssel ontvangt nominatie Eenvoudig Beter Trofee 2015*. Geraadpleegd op 14-12-2015 via <http://www.omgevingswetportaal.nl/actueel/nieuws/2015/12/11/provincie-overijssel-ontvangt-nominatie-eenvoudig-beter-trofee-2015>. Den-Haag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Ministerie van VROM(2001). *Een wereld en een wil. Werken aan duurzaamheid*. Het vierde nationale milieubeleidsplan. Den-Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM).

PBL (2010). *Quickscan energie en ruimte. Raakvlakken tussen energiebeleid en ruimtelijke ordening*. Den Haag/Bilthoven, 2010: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Provincie Overijssel (2015). *Omgevingsvisie Overijssel `Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel*. Rapport tot 21 oktober 2015. Zwolle: Provincie Overijssel.

Rijksoverheid (2010). *Nationaal actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen, Richtlijn 009/28/EG*.

Rotmans, J. (2012). *In het oog van de orkaan: Nederland in transitie*. Boxtel: Aeneas

White, P. (2010). Making use of secondary data. In Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.), *Key methods in geography*, 61 - 76, Londen: Sage.

Bijlagen

Interviewguide

Intro:

Allereerst dankjewel dat u deel wilt nemen aan dit interview en u hier de tijd voor vrij wilt maken? Als het goed is bent u over dit interview geïnformeerd? Klopt dit? Heeft u verder nog vragen?

Onderwerpen:

Duurzame Energie

Transitie Management

Omgevingswet/Omgevingsvisie

Doel Onderzoek:

Steijn van der Zwaag, 4^{de} jaars bachelor student Technische Planologie. Afstudeer onderzoek met als onderwerp wat de energietransitie voor invloed gaat hebben op de energietransitie in de regio IJsseldelta.

In 2018 is er de nieuwe Omgevingswet die dan volledig van kracht moet zijn. Ik onderzoek wat voor invloed deze gaat hebben op de energietransitie in de regio IJsseldelta. De regio IJsseldelta heb ik gekozen omdat Overijssel claimt een voortrekkersrol te hebben in hebben in het ontvouwen van de omgevingswet. En omdat er op dit moment veel gebeurt in de regio IJsseldelta en de provincie Overijssel op het gebied van duurzame energie. U bent iemand die verstand heeft van deze energietransitie in de gemeente Zwolle/Provincie Overijssel. Via u wil ik erachter komen in de vorm van een interview hoe het staat met de energietransitie in de regio IJsseldelta. Daarna probeer ik met die antwoorden inzicht te krijgen hoeveel de omgevingswet invloed gaat hebben op deze transitie.(Via dit interview → Arnout Potze)

Ik interview iemand van de Gemeente Zwolle en de Provincie Overijssel voor dit onderzoek.

Vertrouwelijk omgaan:

Uiteraard ga ik vertrouwelijk om met de informatie die u mij verteld en als u wilt stoppen kunt u dat aangeven.

Opnemen van interview:

Het interview wordt opgenomen met mijn mobiele telefoon. Ik moet u volgens de wet vragen of u akkoord gaat dat ik het interview op neem daarom vraag ik dat zo als ik het opnemen begin.

Vind je het goed dat dit gesprek wordt opgenomen op mijn mobiele telefoon?

Duurzame energie:

Kunt u zich nog voorstellen en vertellen wat uw rol is bij de provincie Overijssel/gemeente Zwolle?

In 2020 moet Nederland een aandeel van 14% duurzame energie hebben. Nederland staat er op het moment niet goed voor in Europa en dit doel wordt ook nog een moeilijke kwestie. Hoe staat de regio IJsseldelta er op dit moment voor op het gebied van duurzame energie als u kijkt naar dit doel? (Rijksoverheid, 2010 & IPO, 2015)?Of in de gemeente Zwolle/ provincie Overijssel?

Welke projecten lopen er in de regio IJsseldelta op het gebied van duurzame energie en wat zijn nieuwe projecten die er aan staan te komen? Of wat doet de gemeente Zwolle/provincie Overijssel? Overijssel krijgt vanuit het energiefonds 150 miljoen. Waarin investeert de regio IJsseldelta/Provincie/Gemeente het meest, als je kijkt naar het opwekken duurzame energie(zonne-energie, aardwarmte en biomassa etc.) waar wordt dit geïnvesteerd en hoe verloopt het? Men spreekt over een transitie van het gebruik van fossiele brandstoffen naar duurzame energie, hoe is dit herkenbaar in de regio IJsseldelta/Provincie/Gemeente? Slotvraag: In hoeverre kunnen we zeggen dat er sprake is van een succesvolle energietransitie in de regio IJsseldelta?(Ambitie, Realisering ambitie)

Transitiemanagement:

Bent u met uw werk ook veel bezig met het begeleiden/managen van de energietransitie en hoe doet u dat dan?

Heeft u wel eens gehoord van de term transitiemanagement?

Is dit een term dat binnen uw werkveld veel gebruikt wordt en zo ja op wat voor manier?

Omgevingswet/Omgevingsvisie:

In 2018 is er de omgevingswet die volledig van kracht zal zijn, Overijssel heeft als logische eerste stap een nieuwe omgevingsvisie opgesteld. Hier gaan de volgende vragen dan ook over.

Binnen uw werk met het energiebeleid, bent u van mening dat dit ook veel raakvlak heeft met de ruimtelijke ordening?

(Bent u bekend met de term gebiedsgerichte ontwikkeling in contrast tot aspect gerichte ruimtelijke ordening? Zo ja, hoe wordt dit ingericht binnen de gemeentelijke/provinciale beleids- en uitvoeringsorganen?)

Overijssel als provincie claimt een voortrekkersrol te hebben in het ontvouwen van de omgevingswet(Milieufocus/joost, 2015), zou u dit kunnen aangeven waarin dit herkenbaar is?(Arnout Potze) → Nu al eenvoudig beter, kennisbijeenkomst omgevingswet.

Is de regio IJsseldelta/Zwolle mogelijk een voortrekkersrol in het ontvouwen van de omgevingswet?

In 'Provincies investeren in de energietransitie'(IPO,2015) wordt voor 'Energie en Ruimtelijke Ordening' als voorbeeldproject in Overijssel "Herziening Omgevingsvisie" gegeven, welke elementen vanuit dit project zijn gerelateerd aan de huidige energietransitie?(Arnout Potze)

(Ziet u wellicht de herziening van de Omgevingsvisie of de nieuwe omgevingswet als een voorbeeld van transitiemanagement?)

Omgevingswet en Energietransitie:

Wat betekent de omgevingswet of de nieuwe omgevingsvisie van de provincie Overijssel voor de energietransitie in de regio IJsseldelta/Zwolle?

(Wat betekent de omgevingswet voor de energietransitie in de regio IJsseldelta?)

Afsluiting:

Wilt u nog wat toevoegen aan dit interview?

Ok dan sluiten we af. Er worden conclusies getrokken uit de interviews en de resultaten zullen teruggekoppeld worden als u daar behoefte aan heeft.

Ik wil u graag bedanken voor uw tijd.

Als u nog vragen heeft kunt u terecht bij mijn mailadres: steijnvanderzwaag@gmail.com en anders mijn telefoonnummer: 06 28582193.

En als ik vragen heb zou ik u dan naderhand nog mogen bereiken?